

Томас Неил

Етиката на смртта

Етиката валоризација на животот над смртта целосно погрешно ја разбра пошироката космичка ситуација во која се јавува нашиот живот. Животот е кинетички нуспроизвод на движењето на неживата материја кон растечките расходи. Материјалната смисла на животот е да помогне во подобрувањето на трошоците на универзумот. Така, тенденцијата на животот е да се умре заедно со другите. Етиката на животот, сепак, нема да ни помогне етички да одговориме на поголемиот дел од земјата и универзумот – кои не се живи. Понатаму, бидејќи ни недостасува комплетно знаење и контрола дури и на нашата неизградлива планета, безумно е да претпоставиме дека знаеме, или дека би можеле да знаеме, како правилно да управуваме со неа, а камоли пак со универзумот, за доброто на животот. И всушност, во случајот на поголемиот дел од Западната цивилизација, веќе се покажа дека не знаеме како да го правиме тоа.

Смртта е поинаква. Нашите тела знаат материјално како да трошат енергија и да умрат трошејќи го најголемиот дел од енергијата што ја конзумираат. Наместо да се обидуваат да управуваат со светот, тие полека и великодушно се предаваат на смртта. Односно, тие се предаваат себеси на остатокот од светот да ги конзумира и троши најдобро што може без претходно поставен план за тоа како да се зголеми стапката на трошење. Со други зборови, патот кон зголемувањето на потрошувачката не може да се изгради пред нашето умирање и живеење заедно, како што заминуваме.

Етиката на кинетичката потрошувачка е целосна инверзија на кинетиката на животот. Сепак, тоа не е едноставна инверзија. Инверзијата го менува односот, од однос на зголемена акумулација и инструментализација во однос на загуба и великодушност. Смртта не е несреќен дел од животот; наместо тоа животот е дел од смртта што се репродуцира – не со цел да живее, туку со цел да умре и да им помогне на другите да умрат.

Не сакам да сугерирам со оваа етичка теорија дека космосот треба да умре и дека луѓето и другите битија треба да му помогнат. Тоа би била натуралистичка заблуда. Не постои никаде во природата такво нешто како апсолутно треба. Кинетичката етика на потрошувачката има строго хипотетичка структура: доколку сакате да преживеете и да напредувате во овој конкретен универзум, како што е тенденцијата досега, тогаш најдобрата шанса е да го следите текот на пораст на вашата колективна стапка на расходи.

Дури и ова не гарантира ништо. Ништо не ја контролира природата, дури ни самата природа, која постојано експериментира, исто како громот. Метеор може да удри, или бројни организми можат да предизвикаат масовно изумирање. И можеби некои извршни директори од областа на фосилните горива повеќе би сакале да ги живеат индивидуалните животи во луксуз, за сметка на долгорочниот опстанок на човечкиот вид. Но, доколку ние останатите сакаме да преживееме, како нашиот вид би се трошел со останатите во иднина, тогаш треба да се откажеме од зависноста од фосилни горива и да го укинеме капитализмот.

Доколку сакаме да живееме и да опстанеме на земјата како едно од нејзините животни, тогаш мораме великодушно да и ги вратиме нашите животи на земјата и да и помогнеме да ја забрза нејзината дисипација. Со поткопување на ефикасноста на земјиното трошење (преку уништување на биомасата, итн.), класите кои користат фосилни горива не дозволуваат земјата да умре, ниту пак да живее за да умре. Класите кои користат фосилни горива ги уништуваат условите за сечија потрошувачка. Тие акумулираат енергија како би ја користеле во име на животот. Парадоксот е во тоа што инструментализацијата и зачувувањето на животот сега резултираат со истребување.

Проблемот не е во тоа што премногу од биосферата умира, туку во тоа што недоволно од неа умира во форма на дисипација на енергија. Животот е способен за значително поголема потрошувачка доколку му се дозволи да ја доживее својата смрт и да и помогне на остатокот од земјата да го стори истото.

Повторно, ваквата етичка инверзија на животот и смртта не е каприц или полемика. Ставањето на смртта на прво место целосно ја менува нашата ориентација кон животот и смртта. Животот и смртта добиваат сосема ново значење. Животот повеќе не е за акумулација и зачувување, туку за трошење, и смртта повеќе не е крајна состојба, туку е самиот процес на потрошувачка.

Можеме, или да станеме тоа што сме (животни што трошат), или можеме да дејствуваме како нашата цел да е да го зачуваме, акумулираме и инструментализираме

животот. Второто има тенденција да предизвика изумирање, првото да го продолжи животот. Парадоксот е впечатлив и длабоко контраинтуитивен од рамките на западната традиција. За да живееме, мораме да се предадеме на смртта, потрошувачката и загубата, со доверба во другите истото да го возвратат. Валоризацијата на животот (биополитика) го произведува спротивното од себе: изумирање и смрт. Паскал не можеше повеќе да згреша велелејќи дека „нашата природа се состои од движење. Апсолутното мирување е смрт“.¹ Требал да каже дека „нашето движење почива во природата; ние сме нејзината смрт“.

Доколку, 6 трилиони дрвја сè уште беа живи на оваа планета денес, земјата би трошела двојно повеќе енергија отколку што троши моментално. Класите кои користат фосилни горива, себично ја спречуваат земјата од нејзината колективна дисипација - нејзиниот дарежлив отпад назад во космосот. Сакале или не, ние сме директни учесници во поголема космичка драма. Цената на нејзиното игнорирање и обидите да го трупаме сопствениот живот, најверојатно ќе биде нашето изумирање. Можеби следните видови кои ќе дојдат после изумирањето, ќе се движат со протокот, наместо да пливаат наспроти него, како што тоа го прават одредени човечки групи – инсистирајќи дека борбата против текот на природата е „знаење“ и „прогрес“.

Дарот, што класите кои користат фосилни горива можат да го вратат е да го напуштат своето арогантно верување дека знаат повеќе за природата, отколку

¹ Blaise Pascal, *Pensées and Other Writings*, trans. Honor Levi (Oxford: Oxford University Press), 126.

таа самата. Можат да го жртвуваат економскиот човек (homo economicus). Можат великодушно да ја вратат својата смрт, без цел, без очекување на инструментален поврат на нивната инвестиција.

Прашањето не е дали севкупната човечка употреба на енергија расте или опаѓа, туку дали стапката на земјините и космичките расходи тоа го прави. Обичните квантитативни зголемувања на човековата енергија, над одредено ниво, се причината за моменталниот пад на стапката на расходи. Уништувањето започнува најпрвин за нечовечкиот живот, а потоа се шири кон населението погодено од екстракција, и конечно влијае на биосферата како целина.² Зголемената потрошувачка на енергија од страна на класите кои користат фосилни горива не ја зголемува глобалната стапка на потрошувачка, туку ја намалува, бидејќи енергијата што се користи не се употребува повторно, ниту се компостира или дополнително разградува.³ Наместо тоа, потрошениот јаглерод се складира во атмосферата и океаните, од каде што се ослободува низ бурите и пожарите кои дополнително ја уништуваат способноста на земјата ефикасно да ја зголеми стапката на потрошувачка.

Против конзервацијата

Ова е причината поради која идејата за конзервацијата во сите свои форми (еколошка, економска, епистемолошка, итн.) е „расудување наопаку“, како што вели

² Vaclav Smil, *Energy in Nature and Society: General Energetics of Complex Systems* (Cambridge, MA: MIT Press, 2008), 386

³ Ibid.

Лукрециј.⁴ Клучно е да се зголемат стапките и шемите на кинетичката потрошувачка, на начин што шемите би биле самоодржливи, како би продолжиле да експериментираат и да трошат, како древна шума. Со други зборови, нуклеарното уништување, капитализмот на фосилните горива, и секој процес што ги уништува шемите на ефикасната кинетичка потрошувачка, на крајот се самоуништувачки. Тие се изливи на потрошувачка кои предизвикуваат нето намалување на планетарното кинетичко експериментирање, разновидност и дисипација.

Ова е контраинтуитивно и предизвикувачко тврдење: опстанокот на биосферата и на човечките животни не е примарното значење на нивното материјално, кинетичко и историско постоење. Континуираното преживување на животот, овој мал дел од природата, е последователен ефект на космичката и планетарната потрошувачка. Животот преживува, се стреми и се репродуцира не директно за себе, или за своја корист, пораст, експанзија и прогресивна еволуција, туку заради нешто сосема друго: за потрошувачката и смртта на космосот. Појавата и еволуцијата на животот со сите негови кинетички морфологии немаат директно за цел, развој. Животот е подарок што му се дава на организмот да го интензивира сопственото трошење, како и трошењето на космосот. Со доброто умирање, успева да живее добро.

Конзервацијата и акумулацијата не се цел на животот, туку се, напротив, последици од смртта и потрошувач-

⁴ Lucretius, *On the Nature of Things: De Rerum Natura*, trans. Walter Englert, ed. Albert Keith Whitaker (Newburyport, MA: Focus Publishing, 2003), Book IV, line 833.

ката. Зачувуваме само за да трошиме повеќе. Ваквата инверзија не е „нов инструментализам“ што само го користи животот „за“ потрошувачка. Самата потрошувачка нема никаква цел или корист, точно затоа што не се работи за реинвестирање со неопходна гаранција или некаква еднаквост на размена. Смртта може да го врати последователниот ефект на животот, или може и да не, во зависност од поширокиот релациски експеримент. Смртта како подарок за еден организам, не одлучува што ќе го добие дарот на животот за возврат. Ова е значителен пресврт што ја превртува западната мисла.

Така, дарот на смртта има двојна смисла: животот му се предава на космосот преку смртта, но смртта (неживата материја) се дава предава себеси како дар на животот, во космички реципроцитет. Реципроцитетот никогаш не е еднаква размена бидејќи космосот има тенденција да се движи кон растечки стапки и различни форми на потрошувачка: кон смрт. Нема симетрична рамнотежа. На крајот на универзумот, не мора нужно да има хомогена топлинска смрт, бидејќи материјата во основа е во педетско движење.

Космосот, дарувајќи се себеси со дарот на смртта, си дава исто така и дар на животот, со евентуална контракција, укинување на ентропијата и со производство на големо крцкање и уште една голема експлозија (big bang). Но, бидејќи секој живот и секоја смрт на космосот се поврзани со неговите претходни проширувања и контракции низ почетните и крајните состојби на квантна неодреденост, односот останува асиметричен и неодреден. Космосот е релациски, но не е одре-

ден, пропорционален или симетричен. Така, животот и смртта на космосот го отсликуваат животот и смртта на сите космоси во тековни циклуси на создавање и уништување.

Логиката на конзервација, како примарна цел на еколошката етика, нè поттикнува да живееме живот исполнет со штедење, едноставност и лични доблести. Таа го отфрла нашиот порив да уништуваме, да загадуваме, и да трошиме без корист или цел. Доколку луѓето сакаат да преживеат, велат конзервационистите, мораме да ги рационализираме нашите ресурси, да ги стегнеме нашите појаси, да се откажеме од нашите желби за бесмислено трошење, и понатаму да го развиваме нашето рационално и морално себство.⁵ Длабоките екологисти и поддржувачите на движењето за Земјата на прво место (Earth First!) дури одат дотаму што се одрекуваат од самите човечки суштества како вирус на земјата. Тие велат дека мора да се намали популацијата, така што суштински вредната и природно конзервативна биосфера би можела самата да напредува.

Размислувањето за етиката во однос на потрошувачката, сепак не е само формална промена во толкувањето што нè наведува кон истата практична конзервација. Логичките заклучоци на етиката на конзервацијата – како што се управувањето со населението, зачувувањето на дивниот свет на сметка на животите на луѓето од Третиот свет (Third-world), „проектот за доброволно човечко истребување“ преку стерилизација, како и сведувањето на човековата активност на обично пре-

⁵ За одлична критика на конзервацијата, види Stoekl, *Bataille's Peak*

живување – не произлегуваат од етиката на потрошувачката. Киноцената етика на потрошувачка е сосема поинаква од логиката на конзервационистите. Логиката на конзервација е логика на одрекување, аскетизам и негација.

Умерените и радикалните енвайронменталисти подеднакво, дури и кога го напаѓаат антропоцентризмот, се фундаментално човеко-центрични и рационални во извесна смисла. Тие го проектираат на целокупниот живот, идеалот за конзервација, самоодржување и биолошки опстанок, бидејќи луѓето се живи и се чини културно ја вреднуваат конзервацијата. Меѓутоа, конзервацијата и зачувувањето, едноставно не се она што го прави природата, во 90% од времето.⁶ Она што ние го нарекуваме „конзервација“ е индиректен нуспроизвод на потрошувачката.

Животот е еден од најрасипничките потрошувачи и корисници на енергија по маса, за кој знаеме – по стапка на површина која е многукратно поголема дури и од онаа на самото сонце! Дрвјата, на пример, ни покажуваат точно што мислат за идејата за конзервација, преку конзумирање на јотацули енергија, само за да излачат 99% од истата, повторно. Дрвјата „конзервираат“ 1%, само доволно за да се зачуваат себеси, како би продолжиле да трошат. Натурализмот не е во согласност со конзервацијата.

Капитализмот и антропоцентризмот ја уништуваат планетата, и мораме да ги сопремене доколку сакаме да

⁶ Дури и нео-материјалистичкиот витализам проектира живот врз неорганската материја. Види, Chris Gamble, Josh Hannan, and Thomas Nail, “What Is New Materialism?” *Angelaki: Journal of the Theoretical Humanities* 24, no. 6 (2019): 111–34. Види, исто така Nail, *Being and Motion*, chapter 3.

преживееме. Меѓутоа, логиката на конзервацијата ја следи истата инструменталистичка логика како капиталистичкиот био и антропоцентризам, само насочена кон други цели. Резултатите од длабоко еколошкиот, Нео-малтузијански антихуманизам биле и ќе бидат погубни за жените и обоените луѓе широм светот.

Наместо да го правиме она што мислиме дека дрвјата го прават (конзервација), треба (доколку сакаме да преживееме) да го правиме она што тие и нашите сопствени тела, навистина го прават. Сите дрвја великодушно се трошат себеси во светот, земајќи го само она што им е вратено назад, во реципроцитет, за повторно да го потрошат. Тешко е да се отфрли поривот за управување и конструирање на природата кон она што замислуваме дека е подобра цел, или она што веруваме дека е во согласност со благонаклоноста на Гаја (Gaia). Меѓутоа, тоа е она што етиката на кинетичката потрошувачка го бара од нас.

Во грчката митологија, Питон, змијата што умира, беше гласот на Гаја. Клучната идеја тука е дека вистината на земјата се искажува и спознава низ чинот на дисциплина (гнилата змија Питон). Како свештеничките на Делфи, мораме да ја слушаме земјата и да го следиме нејзиното водство, доколку сакаме да преживееме.

Реципроцитет

Реципроцитет во овој контекст значи да дадеме колку што можеме повеќе во форма на потрошувачка и да го земеме она што природата ни го дава за возврат. Конзервацијата е малиот последователен ефект на овој

попримарен кинетички процес, кој заштедува доволно за да продолжи со трошење. Ова значи дека реципроцитетот е фундаментално колективен, или заеднички се одржува. Тоа значи дека кинетичката етика за Киноценот се однесува на умирање или трошење добро заедно. Тоа значи дека сè на земјата треба да троши или да фрли во оптек колку што може повеќе, но не толку за да го поткопа поголемиот капацитет на земјата и другите да го прават истото. Сè на земјата, живо и неживо, ни помага на нас останатите добро да се истрошиме заедно. Тоа е великодушност на смртта, која дарува живот.

Проблемот не е во тоа што капитализмот на фосилните горива троши премногу, туку во тоа што не троши доволно и не зема доволно од земјата. Пумпањето на јаглерод во атмосферата и уништувањето на земјината биомаса, ги уништува условите за зголемен интензитет на потрошувачка и не го зема подарениот јаглерод кој се нуди за возврат. Потрошувачите на фосилни горива исфрлаат јаглерод во атмосферата и во океаните во енормни количини: вкупно 2×1.023^7 џули во последните дваесет и пет години, само во морињата. Тоа е енергетски еквивалент на три експлозии на атомски бомби во секоја секунда, дваесет и пет години.⁸ Ова ја спречува земјата и од трошење и од примање. Го нарушува реципроцитетот на јаглеродниот циклус, чија крајна цел е ослободување на енергија назад во космосот.

⁷ Lijing Cheng et al., "Record-Setting Ocean Warmth Continued in 2019," *Advances in Atmospheric Sciences* 37 (2020): 137–42.

⁸ C. Dyke, "Cities as Dissipative Structures," in *Entropy, Information, and Evolution: New Perspectives on Physical and Biological Evolution*, eds. Bruce H. Weber, David J. Depew, and James D. Smith (Cambridge, MA: MIT Press, 1988), 355–67; 365.

Реципроцитет значи давање на другите, за тие да можат да дадат на уште други – притоа не уништувајќи ги условите за давање. Реципроцитет значи преземање на она што го дава природата, не одбивајќи го или уништувајќи ги условите за давање. Сурова иронија е што самиот материјал на животот, јаглеродот, сега ста на големиот предвесник на уништувањето: смртта на смртта.

Против капитализмот

Капиталистичката економија е поставена, во директен контраст со овој кинетички реципроцитет, на фундаментално погрешната идеја за еднаквоста на размената: еквивалентноста. Имајте на ум дека во природата, такво нешто не постои. Природата ниту е идентична самата на себеси во било кој момент, ниту помеѓу различни моменти од себеси, ако не од друга причина, тогаш поради просторно-временската разлика. Материјата секогаш тече асиметрично, ентропски и во метастабилни шеми на зголемување на нерамнотежата. Еквивалентноста и рамнотежата се, физички гледано, прекршувања на историската тенденција на универзумот, за дисипација и кинетичко ширење.

Постапувајќи на начин како еквивалентноста, рамнотежата, идентитетот и размената да се реални аспекти на природата, економијата и особено капиталистичката економија, го имаат значително оштетено капацитетот на земјата да ја зголеми стапката на потрошувачка. Кога некој се однесува како природата да се движи на одреден начин, кога всушност се движи на друг, се случуваат огромни нарушувања во тие движења. Ка-

питалистичките конструктивисти се однесуваат како да можат да измислат или да создадат збир на правила врз природата и да живеат во нивната реалност. Тие се како некој што плива спроти течението на реката, кој инсистира дека тоа е најлесниот, најприродниот начин.

Класичната, неокласичната и ортодоксната економска теорија исто така се однесуваат како економската размена да е реверзибилен процес, кога, физички гледано, не е. Филозофската претпоставка на економијата уште од Дејвид Хјум е дека недостатокот е основа и почетна точка на економијата, кога всушност, како што покажавме, такво нешто не постои во природата. Идеите за еквивалентност, рамнотежа, реверзибилност и недостаток се погрешни – односно досега физички не се пронајдени во природата.⁹

Класичната и неокласичната економија исто така веруваат дека производството и потрошувачката се кружни. Тие мислат дека тоа што луѓето го произведуваат е точно она што го конзумираат, без потрошувачка, екстерналии, отпад или деградација. Ова е повторно, термодинамички невозможно. Движењето секогаш стреми кон зголемена дисипација. Како што вели Харолд Моровиц, „Енергијата тече, материјата движи во циклуси.“¹⁰ Како што материјата движи во циклуси,

⁹ Harold J. Morowitz, *The Kindly Dr. Guillotin: And Other Essays on Science and Life* (Washington, DC: Counterpoint, 1997), 121.

¹⁰ „Ниту една друга концепција не може да биде подалеку од правилното толкување на фактите. Дури и ако се земе предвид само физичкиот аспект на економскиот процес, овој процес не е кружен, туку еднонасочен. Што се однесува само до овој аспект, економскиот процес се состои од континуирана трансформација на ниската ентропија во висока ентропија, односно во неотповиклив отпад или, со актуелен термин, во загадување“. Nicolas Georgescu-Roegen, *The Entropy Law and the Economic Process* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1971), 281.

енергијата тече низ неа. Тоа што е конзумирано никогаш не е идентично со она што е произведено.¹¹ Според тоа, физички гледано, не може да има еднаквост на размената.

Однесувајќи се како стоката да е строго идентична со нејзината разменска вредност (колку пари некој разменува за неа) капиталистичката економија не успева да ги земе во предвид влијанијата врз животната средина од уништувањето на шумите, загадувањето и климатските промени. Ги игнорира исто така и човечките импликации од социјалното обезвреднување (во форма на расизам, сексизам и класизам), како интегрални и конститутивни аспекти на економскиот процес. Овие аспекти немаат вредност во капиталистичката економија.

Како што Маркс со право вели, капиталистите се однесуваат како производите да се апстрахирани или независни од процесот на кој ги произвел. Монетарната вредност на старо дрво е доведена на 1% од својата енергија, што е употребливо за луѓето како биомаса или како „граѓа“. Остатокот од 99% од неговата потрошувачка е „отпад“ без никаква вредност. Ако доделиме макар и скромна монетарна вредност на енергетската потрошувачка на дрвото, или на женскиот домашен труд, или на миграцијата и раселувањето на луѓето (на пример), профитот би бил невозможен. Тоа не значи дека треба да се трудиме да доделуваме монетарна вредност на природните процеси! Тоа значи дека целокупната идеја за капиталистичка економија и за „вредност“ е крајно апсурдна. Вредноста нужно нала-

¹¹ За подолга одбрана на ова тврдење, види Nail, *Marx in Motion*.

га конститутивно исклучување на материјално-кинетичките услови кои го поддржуваат нејзиниот процес на апстрактна размена.¹²

Затоа што го привилегира животот, акумулацијата, конзервацијата и корисноста, капитализмот исклучува и уништува сè што се поврзува со смртта, потрошувачката, реципроцитетот и некорисниот отпад. Оттука и привидната и логичката неопходност од екоцид, домороден геноцид, ропство, патријархалност, принудна миграција и биополитика.

Етика на компостирањето

Компостирањето функционира врз основа на различен етос. Тоа е потрошувачка на потрошувачката. Во таа смисла, тоа е дарот на смртта: спротивно на капиталистичката корисност и акумулација. Компостирањето ја споделува искористената и потрошената материја со минерални, атмосферски, растителни, габични и животински други, да се користи и троши повторно и повторно. Секој циклус на компостирање дополнително ја деградира и троши енергијата, бидејќи го зголемува капацитетот на земјата за понатамошна деградација.

На пример, компостирањето на остатоците од градината и храната, овозможува создавање на нови габи и бактерии. Откако ќе го разградат компостот, тоа се враќа во почвата за да се зголемат симбиотските врски помеѓу габите, бактериите и растенијата, во земјата. Луѓето потоа јадат дел од компостот што станува хра-

¹² За добра, кратка историја, види Raj Patel and Jason W. Moore, *A History of the World in Seven Cheap Things: A Guide to Capitalism, Nature, and the Future of the Planet* (Oakland, CA: University of California Press, 2018).

на. Тие го согоруваат најголемиот дел во воздухот како топлина кога се движат, а нивниот цврст отпад може да се врати на земјата, повторно да биде разграден од бактериите.

Проблемот е што кога ќе го закопаеме нашето „ѓубре“ на депонии, тоа всушност го успорува или дури го запира процесот на компостирање. Пронајдокот на небиоразградливите нафтени продукти е модерниот израз на нашиот страв од смртта и нашата потрага по бесмртност. Не дозволуваме дури ни нашиот отпад да умре. Депониите го негираат дарот на смртта, а со тоа и дарот на животот. Тие ја спречуваат потрошувачката со спречување на потрошувачката на потрошувачката.

Компостирањето нема врска со конзервација; туку со отпад, споделен помеѓу широка заедница на потрошувачи кои темелно, ефикасно и побрзо ја разградуваат и трошат енергијата на отпадот назад во космосот, како загуба на топлина во вселената. Рециклирањето и повторната употреба не е конзервација; тоа е начин како повеликодушно да се извлекува, троши и споделува материјата со земјата, како сите би можеле добро да умреме и да се истрошиме заедно.

Секвестрацијата на јаглеродот е исто така компостирање. Океаните, атмосферата, растенијата и животните, сите секвестираат и компостираат јаглерод. Биолошката секвестрација дури и може да е одговорна за регулирање на климата на земјата во текот на милијарди години, додека сонцето континуирано станува поголемо и пожешко.¹³ Проблемот е во тоа што класи-

¹³ J. E. Lovelock and M. Whitfield, "Life Span of the Biosphere," *Nature* 296 (1982): 561–

те кои користат фосилни горива ги уништуваат нашите купови компост преку нивно преполнување. Секој компостер знае дека активниот компост произведува топлина, но ако фрлиш атомска бомба во твојот компост би произвело толку многу топлина што би го уништила целиот метастабилен процес на кинетичка деградација. Тоа е она што моментално го правиме.

Како што океанот складира повеќе топлина, почнува да нараснува преку термичка експанзија, предизвикувајќи пораст на нивото на морето, зголемена ерозија, и зголемен азот и на тој начин дополнително зголемување на температурата во страшна повратна врска. На крајот, како во секоја историска доба на стаклена градина, циклусот ќе го заврши својот тек и ќе достигне нова метастабилна состојба. Но, ако сакаме да го преживееме процесот, треба да започнеме со компостирање многу повеќе и многу побрзо. Тоа всушност значи, дека треба да потпомогнеме за зголемена стапка на потрошувачка на постоечкиот отпад, не да го чуваме.

Диверзитет

Општествениот и еколошкиот диверзитет ја зголемуваат стапката на кинетичка потрошувачка. Старите шуми кои ја достигнале својата кулминација се најголемите дисипативни системи на планетата бидејќи се најразновидни. Во старите, разновидни екосистеми на шумите и џунглите секој организам живее од отпадните производи од другите. Колку повеќе начини на живот има, толку повеќе начини има да се конзумираат и трошат различните видови на енергија: па оттука и бр-

зиот интензитет на потрошувачката. Ниту еден организам не може да ги користи сите извори на енергија, така што природата бара армија од специјализирани нивоа, односи и посебни техники со цел да се долови, и целосно деградира и потроши 99% од целосната дојдовна сончева енергија.

Меѓутоа, високите стапки на потрошувачка на енергија, како во кулминираниите екосистеми, не треба да се мешаат со „високата“ вкупна потрошувачка на енергија, како што е случајот со фосилните горива. Употребата на фосилните горива, на пример, не мора нужно да бара или да создава општествен или културен диверзитет. Изборот помеѓу различни видови на стоки не е исто со општествениот или еколошкиот диверзитет. Каде што потрошувачката на енергија од фосилните горива е најголема по количина, ги гледаме некои од највисоките полови, расни и класни разлики во богатството и образованието.¹⁴

Луѓето се дел од природата, па оттука човечкиот диверзитет е дел од еколошкиот диверзитет. Технологиите создадени од луѓето се исто така дел од природата, и според тоа исто така се дел од диверзитетот на животната средина. Човековата пластичност е истовремено социјална, технолошка и еколошка. Колку повеќе видови луѓе и технологии има, кои живеат на повеќе различни начини, толку потемелно ќе бидеме способни да ја деградираме и трошиме планетарната енергија. Сепак, тоа ќе е така само доколку некои од овие начини не го намалуваат капацитетот на другите (живи и неживи) за разновидна дисипација.

Човечкиот диверзитет е исто така како дендритски удар на гром што се обидува да живее на различни начини, на различни места, со различни техники, култури и технологии. Колку повеќе форми на размислување, правење и постоење има, толку се поразновидни методите на енергетска потрошувачка. Исто како што не постои еден единствен организам или начин да се извлече енергијата во екосистемот, не постои ниту една единствена човечка социјална екологија, исто така.

Доколку сакаат да преживеат, луѓето треба да ја зголемат стапката на долгорочна планетарна потрошувачка. За да го направат тоа, потребни им се мноштво техники кои одговараат на посебностите на нивната географија. Со други зборови, луѓето треба да ги умножат нивните вредности, навикни, технологии и култури, со и како дел од еколошкиот диверзитет пошироко.

Глобалната урбанизација, екстрактивниот капитализам и климатските промени ги принудуваат луѓето да мигрираат од различни географски области и начини на живот, во градови со заеднички економски, правни и политички форми. Новата Киноцена етика на потрошувачката, мора исто така да го поддржува слободното движење на луѓето и нивното право да останат дома и да се спротивстават на екстрактивниот капитализам. Намалувањето на биодиверзитетот и порастот на глобалните температури како резултат на екстракцијата и плантажното земјоделство, исто така придонесуваат за пораст на политичките конфликти, општествена нестабилност и присилна миграција.¹⁵

¹⁵ Lorraine Chow, "The Climate Crisis May Be Taking a Toll on Your Mental Health," *Salon*, 22 May 2017, [https://www.salon.com/2017/05/22/the-climate-crisis-may-be-taking-](https://www.salon.com/2017/05/22/the-climate-crisis-may-be-taking-a-toll-on-your-mental-health_partner/)

Колонијализмот ги искорени, и понатаму продолжува да ги искоренува разновидните домородни народи, кои исто така имаат тенденција да живеат во некои од историски најразновидните и дисипативни екосистеми на земјата. Екоцидот е на тој начин целосно заплеткан со геноцидот на домородните народи кои се потпираат и се идентификуваат со нивната земја. Убивањето на биволите во Северна Америка, на пример, влијаеше на целокупниот екосистем и врз домородните народи на секое ниво.¹⁶

Плантажното земјоделство базирано на фосилните горива исто така ја намалува нето потрошувачката на земјата. Хомогенизацијата на семињата од страна на Монсанто како и индустриското земјоделство не само што го ограничуваат диверзитетот на земјоделските услови, туку и создаваат едно-културни насади кои се ранливи на болести и на климатските промени.¹⁷

Руралните и домородните жени се особено ранливи на еколошкото уништување, затоа што зависат од шумите и земјиштето за храна, сточна храна, вода и градежни материјали.¹⁸ За многу жени, уништувањето на нивните шуми е еквивалентно на нивно убиство и убиство на нивните семејства.¹⁹ Кога посевите не успеваат, жени-

[a-toll-on-your-mental-health_partner/](#).

¹⁶ Winona LaDuke, *All Our Relations: Native Struggles for Land and Life*, 2nd ed. (Chicago: Haymarket Books, 2016).

¹⁷ Vandana Shiva, *Who Really Feeds the World? The Failures of Agribusiness and the Promise of Agroecology* (Berkeley, CA: North Atlantic Books, 2016).

¹⁸ Види Greta Gaard, "Ecofeminism Revisited: Rejecting Essentialism and Re-Placing Species in a Material Feminist Environmentalism," *Feminist Formations* 23, no. 2 (Summer 2011): 26–53; и Deane Curtin, "Recognizing Women's Environmental Expertise," in *Chinnagounder's Challenge: The Question of Ecological Citizenship* (Bloomington and Indianapolis, IN: Indiana University Press, 1999), 73–88.

¹⁹ Види Karen Warren, ed., *Ecofeminism: Women, Culture, Nature* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1997); и Greta Gaard and Lori Gruen, "Ecofeminism: Toward

те и девојчињата се тие кои што се несразмерно погодени од глад.²⁰

Покрај тоа, институциите и навиките на патријархатот, со ограничување на тоа што на сите, а особено на жените, им е дозволено да прават со своите тела и животи, хомогенизираат редица родови и сексуални диверзитети и начини на потрошувачка на енергија.

Уметноста, културата и сексуалноста се исто така техники кои трошат енергија. Кога ја ограничуваме слободата и експериментацијата во тие области, завршуваме, повторно, со помалку начини луѓето да ја трошат својата метаболичка енергија. Природата е квир и сака да размножува полови, родови и сексуалности да види дали стапката на потрошувачка може да се зголеми преку нови начини на живот.²¹ Доколку сакаме да преживееме, треба да најдеме нови и разновидни патишта за да уживаме во потрошувачката на нашата енергија – се додека тие не ги уништуваат условите за понатамошно експериментирање и потрошувачка на другите.

Прехранбеното земјоделство, ловот и собирањето што се одвиваат во многу држави, изгледаат како сиромаштија за капиталистите затоа што имаат мала или воопшто немаат монетарна вредност на светскиот пазар. Меѓутоа, со користење, трошење и компостирање на нивните традиционални земјишта, домородните народи поддржуваат повисоки стапки на еколошка и планетарна потрошувачка.

Global Justice and Planetary Health," *Society and Nature* 2 (1993): 1–35.

²⁰ "Women and Hunger Facts," *World Hunger: Hunger Notes*, <https://www.worldhunger.org/women-and-hunger-facts/>.

²¹ Catriona Mortimer-Sandilands and Bruce Erickson, eds., *Queer Ecologies: Sex, Nature, Politics, Desire* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 2010).

Доколку сакаме да пронајдеме нови извори на енергија која може да се компостира, треба да поддржиме колку што можеме повеќе, различни начини на живеење, кои не ја уништуваат можноста за ваквиот „кинетички плурализам“. Намалувањето на еколошкиот диверзитет исто така ги уништува човековите начини на живеење, говорење и спознавање. Мигрантите како резултат на користењето на фосилните горива, се принудени да ги напуштат своите домови за да направат место за плантажното земјоделство и екстракција на енергијата, и истовремено се присилени да се населат во западните економии кои користат фосилни горива. Така, постои двојно уништување на човечкиот и еколошкиот диверзитет и двојно намалување на планетарната потрошувачка, бидејќи одржливите човечки/природни екологии и луѓето кои живеат во нив се принудени да мигрираат и да ги репродуцираат општествата кои користат фосилни горива.

Со овозможување на поголемиот дел од светското население да јаде, а не да гладува, поддржувајќи што е можно повеќе различни начини на живеење, би значело зголемување на планетарната стапка на потрошувачка, бидејќи човечкиот метаболизам е неверојатно ефикасен во однос на неговата маса. Сиромаштијата, капитализмот и колонијализмот, се оттука, спротивни на човековиот диверзитет и потрошувачка, бидејќи ги спречуваат луѓето да трошат вишок на енергија. Вистинскиот примарен проблем, не е нивото на човечката популација, како што тврдат некои енвайронменталисти, туку капитализмот на фосилните горива и патријархалната контрола врз женската репродукција.²²

²² See Betsy Hartmann, *Reproductive Rights and Wrongs: The Global Politics of Population Control*, 3rd ed. (Chicago: Haymarket Books, 2016).

Општествената доминација, од кинетичка и термодинамичка перспектива, е намалување на можноста на човекот да експериментира слободно со нови и различни начини на потрошувачка. Не постои ништо во природата (нема голем синџир на постоење) што ја оправдува општествената доминација врз другите. Во природата постои само тенденција да се дозволи зголемување на отпочнатите експерименти и потрошувачката што не ги поткопуваат понатамошните експерименти кон зголемување на потрошувачката.

Метаболички комунизам

Етиката на потрошувачката во Киноцената, исто така подразбира и нов однос кон „заедничките добра“. Историски гледано, под заеднички добра луѓето подразбирале заеднички фонд на ресурси кои се управувале колективно. Под капитализмот, овие ресурси се директно присвоени преку примитивна акумулација (со кражба, убиство, колонијализам, екстракција и приватизација). Иако сосема различни, и двата пристапи кон заедничките добра ги подразбираат како „фонд на ресурси“ за човечка употреба (дали управуван, конзервиран или уништен).

Кинетичката теорија на земјата бара многу подлабок и поширок пристап кон заедничките добра. Доколку сакаме да преживееме, потребен ни е материјалистички пристап кон заедничките добра, каде што секоја главна шема на движење на земјата, ја третираме како заедничко добро за другите. Сите материјални процеси на земјата се заедно симпоетски еден на друг и на тој начин „управуваат“ еден со друг и со себе како заедничко

добро за другите. Потребно ни е реципрочно заедничко добро, каде секое тело станува заедничко добро за другите, насочено кон зголемување на потрошувачката. Така, наместо да размислуваме за „заедничкото добро“, треба да размислуваме за кинетичкиот процес на „заедништвување“ како создавање и преработка на материјалните (и не само повеќеvidните) заеднички добра, кои континуирано ги трошиме, компостираме и трансформираме.²³

Ова ново заедничко добро, или она што јас го нарекувам „кинетички комунизам“, би се засновал не на конзервација, туку на потрошувачка. Што доколку сите управуваме и ги делевме меѓусебе храната и отпадот, не заради нивно натрупување, ограничено трошење или штедење, туку заради нивно трошење во вселената. Конзервацијата е само мала и привремена фаза потребна за да се одржи најоптималната потрошувачка што нашата планета може да ја издржи.

Ова не е само земска, туку и космичка задача. Метаболичкото заедничко добро е исто така и космичко заедничко добро, каде сонцето, сончевиот систем и поширокиот универзум учествуваат во самодеградација. Космосот е заедничко добро за себе, со цел да се разоткрие. Земјата е заедничко добро кое сонцето го користи за да ја деградира својата енергија, додека пак

²³ Види Silvia Federici, *Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation* (Brooklyn, NY: Autonomedia, 2014); Silvia Federici and Peter Linebaugh, *Re-Enchanting the World: Feminism and the Politics of the Commons* (Oakland, CA: PM Press, 2019); Floraine Clement, Wendy Harcourt, Deepa Joshi, and Chizu Sato, "Feminist Political Ecologies of the Commons and Commoning," *International Journal of the Commons* 13, 1: 1–15; Peter Linebaugh, *The Magna Carta Manifesto: Liberties and Commons for All* (Berkeley, CA: University of California Press, 2009); David Bollier and Silke Helfrich, eds., *Patterns of Commoning* (Amherst, MA: The Commons Strategies Group, 2015).

сонцето е заедничко добро за земјата да троши назад во вселената.

Не постои единствен „најдобар“ начин за управување со нашите заеднички добра. На колку повеќе начини се обидуваме заедно и колку повеќе дозволуваме на новите материјални еволуции да експериментираат, толку поголема е веројатноста оптимално да трошиме енергија. Колку повеќе притоки има една река, толку е побрза нејзината дифузија. Дотолку повеќе, бидејќи земјата постојано се менува, така треба да се менуваат и нашите стратегии за дифузија. Кинетичкиот, или метаболичкиот комунизам е процесот на зачувување на заедничкото добро, онолку колку е потребно за оптимизација на неговата потрошувачка и зголемување на процесите на негова дифузија. Природата постојано се обидува да стане поинаква од што е, со цел да се истроши себеси побрзо.

Кинетичкиот комунизам би подразбирал практично, колективно, метаболичко управување на целокупната планетарна форма на движење. Кинетичкиот комунизам не е ништо друго освен практично и разумно управување на трикратниот (природен, човечки и општествен) метаболички и материјален процес на таков начин како би се избегнало уништувањето на неговите сопствени услови за колективна планетарна потрошувачка.

Доколку оваа кинетичка етика треба да се врами во три, директни и лесни за паметење етички императиви, во стилот на Епикур, тие би биле:

Доколку сакаме да преживееме, тогаш нашата најдобра шанса е да ги следиме овие водечки максими:

- 1) Зголемете ја планетарната потрошувачка.
- 2) Компостирајте сè!
- 3) Зголемете го диверзитетот.

Низ целокупниот материјален спектар, ова се условите под кои се случува зголемена планетарна потрошувачка.

* * *

Сигурен сум дека луѓето погрешно ќе ја разберат оваа етика на потрошувачката, па дозволете ми да се обидам да разјаснам две точки:

- 1) Не изведувам универзално „треба“, од натуралистичко „е“. Етиката на потрошувачката е строго хипотетичка и експериментална: „доколку сакаме да преживееме, тогаш нашата најдобра шанса е да се обидеме да ја зголемиме колективната планетарна потрошувачка.“
- 2) Исто така, не велем дека сите човечки етички практики може да се објаснат или да се сведат на етиката на потрошувачката. Човечките етички практики не се неважни или нерелевантни пред космичките и планетарните процеси; баш напротив. Човечката етика е дел од природата и нејзините процеси – нешто што често го забораваме. Зголемувањето на природниот диверзитет истовремено значи и зголемување на диверзитетот на човечки вредности, етика и начини на постоење. Според тоа, етиката на потрошувачката не е наменета да го реши

секој етички спор помеѓу луѓето. Таа има за цел да ја смести самата човечка етика во природата, како би го ограничила нашиот сегашен проблем на неконтролирано човеко-центрично однесување и конструктивизам.

Етиката на кинетичката потрошувачка не е универзално етичко поле, туку хипотетичко етичко поле. Ни дозволува да кажеме не само дека капитализмот е дескриптивно погрешен за природата, туку и дека е неетички (под претпоставка дека сакаме да преживееме) бидејќи води до намалување на планетарната потрошувачка (вклучувајќи и до намалување на човековиот и еколошкиот диверзитет и просперитет).

Дополнително, етиката на потрошувачката се однесува на материјалните услови на целокупното човечко општество, како такво. Ако воопшто сакаме да имаме хуманистичка етика, мора да има живи луѓе да ја практикуваат. Оттука, имплицитно во целата хуманистичка етика, е претпоставката за планетарно постоење и опстанок. Накратко: доколку сакаме човечка етика, мора да сме живи и да преживееме, а доколку сакаме да преживееме, тогаш треба да се обидеме да ја зголемиме планетарната потрошувачка (со сè што тоа подразбира). Киноцената етика, во тој случај е можеби „метаетика“.

Не ми е целта да ја валоризирам смртта над животот, или природата над луѓето, на начин кој сведува сè само на бесмислени природни процеси – со што ќе ја поткопам општествената критика и човековата етика. Се обидувам повторно да ги спојам натурализмот и ху-

манизмот со цел да се избегне погрешната дихотомија помеѓу човечките вредности и природа без вредности. Човековата етика не се јавува во конструктивистички вакуум, туку под специфични природни и историски услови кои се директно значајни за нашето живеење, и за доброто живеење. Ова е она што се обидов да го покажам.